

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. פטומי מילי בעלמא הוא ... כיוון דלוקח בעי לאתנוויי והכא מוכר קא מתני אמרת פטומי מילי בעלמא הוא.....1
- ב. ההוא שכיב מרע דכתב לה גיטא לדביתהו אנגיד ואתנה אמרה ליה אמאי קא מתנחת אי קיימת דידך אנא ... פטומי מילי בעלמא ... בדידיה קיימא למשדי תנאה.....3
- ג. הלוחו על שדהו ... אפילו בשעת מתן מעות לא קנה ולא כלום.....4
- ד. אסמכתא לא קניא.....5
- א. דאמר ליה קני מעכשיו ... אי קפיד בארעא ודאי קני ... אפותיקי הויא למיגבא מינה ... דאמר ליה לא יהא לך פרעון אלא מזו.....6
- ב. כל דאי לא קני ... אסמכתא לא קניא הדר ארעא והדרי פירי.....7
- ג. מחילה בטעות לא הויא מחילה.....12
- ד. המוכר פירות דקל לחבירו ... אף משבאו לעולם יכול לחזור בו ... דאי שמיט ואכיל לא מפקינן מיניה.....12

דף סו.

א. פטומי מילי בעלמא הוא ... כיוון דלוקח בעי לאתנוויי והכא מוכר קא מתני אמרת פטומי מילי בעלמא הוא

כבר התבאר לעיל דף סה: שמוכר שדה לחבירו סתם, ואמר¹ הלוקח מדעתו כשיהיו לך מעות אני אחזיר לך הקרקע, אינו תנאי אלא פטומי מילי, שתנאי כזה על המוכר להתנות ולא על הלוקח ומקח קיים², לפיכך הלוקח אוכל פירות.

¹ שו"ע ונו"כ יו"ד קעד א.

² בשו"ע חו"מ רו ו כתב המחבר מכר לו סתם, ואמר ליה הלוקח מדעתו: כשיהיו לך מעות תביאם לי ואני אחזיר לך קרקע זו, הרי התנאי קיים והלוקח אוכל פירות, ואין בזה אבק רבית, שהרי מעצמו חייב עצמו בתנאי זה. ועיין סמ"ע יג ונתיה"מ טו שהקשו שהטור [סעיף י"א] תמה הא פטומי מילי הוא, ואי התנאי קיים הא אסור לאכול הפירות. ותירץ הב"י [שם] דמיירי שאחר שכבר נגמר המקח התנה הלוקח וקנה מידו על תנאי זה, משו"ה המכר קיים ומותר לאכול הפירות [ונראה דמיירי שהלוקח קיבל על עצמו בחיוב למכור לו כשיביא מעות, דאילו בקנין גמור מעכשיו, הא אסור לאכול הפירות כמבואר בב"מ דף ס"ו ע"ב, וראה רש"י שם ד"ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטלי 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ואפילו³ אם המוכר התנה אם לא קיבל עליו הלוקח תנאי זה בתורת חיוב, אף על פי שהבטיח לו להחזיר לו מדעתו ורצונו, רק שלא יוכל לתבעו בדין ולכופו אין זה תנאי גמור לבטל המקח, ואין בזה משום רבית. ויש אומרים שכל שניכר מדעת המוכר שרצונו לחזור לממכרו, ועל דעת כן מכר לו, אף על פי שלא קיבל עליו הלוקח בתורת חיוב גמור להחזיר לו, ואפילו גם לא הבטיח הבטחה נאמנה, רק אמר לו דברים שמשמען הוא שיחזיר לו ממכרו, הרי סמכה דעתו של מוכר על דברים אלו⁴, לפיכך אין זה מכר גמור והמעות הן בהלואה אצל הלוקח, ויש בזה משום רבית גמורה. ויש לחוש לדבריהם להחמיר בשל תורה.

אולם אם קבעו ביניהם זמן שעד אותו זמן לא יוכל להחזיר המקח דעת רוב הפוסקים להתיר אכיל פירות על ידי הלוקח⁵, אולם יש אוסרים⁶.

ולפיכך אין להקל להלוות ברבית על משכנות כדרך מכירה שמוכרם לו הלוה, וכשיגיע זמן פרעון חוזר המלוה ומוכרם לו ביותר ממה שהלוה לו, שזו היא רבית גמורה לסברא האחרונה.

אך אם הלוקח קיבל עליו תנאי זה בתורת חיוב גמור, בענין שהמוכר יכול לתבוע לדין ולכופו להחזיר לו ממכרו או כשאמר כן הלוקח חלטו המוכר והחזיק דבריו לכו"ע הרי הוא תנאי, ולפיכך אסור לקונה לאכול את פירות השדה, לפי שנמצא שהקונה הלוה לחבירו מעות, כיון שמכר עוד לא נגמר, ובתמורה לכך מקבל הוא את פירות השדה, ולדעת השו"ע רבית קצוצה היא⁷.

ואיבעית אימא, ובכסף משנה [פי"א ממכירה הי"א] תירץ דאפילו קודם גמר המקח, דוקא כשהמוכר התנה תנאי זה הוי שם הלוואה עליו ואסור לו לאכול הפירות, כגון דלא היה דעתו למכור כלל, משא"כ כשמכר סתם וייראש נפשו מלהתנות, רק שהלוקח התנה, אף שהחזיר המוכר התנאי והתנאי קיים, מ"מ אין שם הלוואה עליו ומותר לו לאכול הפירות. סמ"ע [סקי"ג]. והמ"ז פסק דאין הלכה כדיעה זו, רק דמיירי שהתנה הלוקח, והוי פטומי מילי והתנאי בטל, ולכך מותר לו ללוקח לאכול הפירות, הא במקום שהתנאי קיים כגון שהתנה הלוקח והחזיר המוכר התנאי, אסור לו לאכול הפירות.

³ שו"ע הרב נד

⁴ ועל דעת כן מכר לו מן הסתם כיון שניכר מדעתו שרצונו לחזור לממכרו.

⁵ עיין ברית יהודה פרק כה הערה ח הביא דעות האחרונים שפי' כך בדעת הרמב"ם.

⁶ שו"ע הרב נד

⁷ כאן משמע דקי"ל צד אחד ברבית הוה רבית קצוצה דהא כאן הוה רק צד אחד ברבית דהא אפשר שלא יבא לידי רבית ובסי' ק"ע כתבתי שבזה חולק הטור עם הר"י קרקו"א. מ"ז שם א ובש"ך שם פסק שאינו אלא אבק רבית

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אבל כל שעשאו הלוקח ואפילו בתוך המכר⁸ ושתק המוכר ולא חזקו, אין זה תנאי אלא פטומי מילי והמכר מכר, הואיל שלא עשאו המוכר שהיה לו לעשותו מפני שהוא טובתו.

וכן אם⁹ הלוקח מתנה שאם ירצה להחזיר לו מקחו לאחר זמן יחזיר לו מעותיו אין זה מכר גמור ואסור ללוקח ליהנות במקחו משום רבית.

וכן הלוקח בית או מטלטלין ונתן מקצת דמים אסור לו לדור בבית או להשתמש במטלטלין עד שיפרע שאר המעות אפילו הקנה לו המוכר בקנין סודר או באחד משאר דרכי ההקנאה מעכשיו כי שמא לא יפרע לו שאר המעות בזמן שקבע לו ונמצא המקח בטל למפרע אם לא זקפן עליו במלוה. וכן המוכר אסור לדור בבית אם הקנהו לו מעכשיו או בקנין סודר סתם שסתמו מעכשיו כי שמא יפרע לו בזמנו ונמצא הבית למפרע של הלוקח ודר בו המוכר בשכר המותר של המעות שהמתין לו. כיצד יעשה ישכירהו לאחר ומי שיעמוד לו הבית יטול השכירות. או אם ידור הלוקח יתנה עמו שאם לא יפרע לו בזמנו ינכה לו השכירות ממקצת המעות שיחזיר לו המוכר.

וכן המוכר על תנאי אסור ללוקח לדור בבית עד שיתנה עמו שאם לא יתקיים התנאי ויתבטל המקח ויחזיר לו המוכר מעותיו ינכה לו מהן שכר דירתו בביתו.

ב. ההוא שכיב מרע דכתב לה גיטא לדביתהו אנגיד ואתנח

אמרה ליה אמאי קא מתנחת אי קיימת דידך אנא ...

פטומי מילי בעלמא ... בדידיה קיימא למשדי תנאה

נוהגין¹⁰ אנו בארצות האלו שלא ליתן שום גט על תנאי, ואפילו בשכיב מרע אנו נותנין גט סתם בלא שום תנאי. ושכיב מרע שרוצה ליתן גט כדינו כדי שלא תיזקק ליבם ומתיירא שמא לא תחזור אליו אחר כך וכן היא, משבעינן את שניהם קודם הגט בשבועה חמורה, ולקבל בחרם הקהלות, או יתנו משכונות זה לזה שבשיעמוד מחוליו יחזרו זה לזה ויעשו נישואין חדשים.

⁸ וכ' הפרישה דהיינו דוקא באומר בן קודם גמר המקח אבל אם אמר בן בשעה שמתחיל המקח אפילו התנה הלוקח מהני כדאיתא בה"מ ס"ס ר"ז. ש"ך שם ב

⁹ שו"ע הרב שם נה

¹⁰ רמ"א ולבוש אבהע"ז קמה ט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ואם היא אינה רוצה לישא אותו¹¹, אפילו אמרה שתשא אותו ורוצה לשלם הקנס, ו"א¹² שאין שום חשש איסור כיון שמגרש בלי תנאי לכן מקרעים הגט. וי"א¹³ שקשה מאד להקל בענין זה להתירה לשוק אף אם תרצה לעבור החרם ולעמוד בעונש וכל המשתדלים בזה לנתק מוסרות הזיווג ביניהם קורא אני עליהם נשי עמי תגרשון כו' ומכניסים עצמם בעונש גדול.

ג. הלוחה על שדהו ... אפילו בשעת מתן מעות לא קנה ולא

כלום

כבר התבאר בב"ק דף סג. ולעיל דף סה: שהמלוה מעות לחבירו¹⁴ ובתמורה לכך משכן הלוחה את שדהו למלוה, והתנה עמו שאם לא יפרענו עד ג' שנים תהא השדה קנויה למלוה, ושוה יותר מדמי החוב. אם לא התנה¹⁵ עמו

¹¹ באחרונים דנו בפולמוס גדול הידוע בכינויו הגט מוינא כמבואר בשו"ת הב"ח החדשות (סי' נ"ב) בדבר נער בן ט"ז שנים בעיר ווינא שהי' נשוי אשה וחלה, ושידלו אותו בני משפחתה שיתן לה גט פן ימות ותצטרך חליצה מאחיו, והבטיחו לו שאם יקום מחליו יחזיר אותה אליו, ויקדש אותה שוב. אמנם לאחר שחזר לאיתנו והבריא, בגדו בו כל מרעהו, ושדכו את האשה לאיש אחר, וטענתם כפיהם על פי המבואר כאן שאם המתחייב מתנה ולא מי שזוכה בהתנאו, הי' פטומי מילי בעלמא, והכא אם החולה הי' מגרש ע"מ שתחזור אליו, הי' זה תנאי, אבל היות שהוא לא התנה, אלא הם התנו, פטומי מילי בעלמא הוא. ובשו"ת מהר"מ לולבין סי' קכ"ב יצא נגדם בכל תוקף וביאר שיש ג' אופנים (א) לפני המעשה – אז בין התנה המקבל בין התנה המתחייב, תנאו תנאי. (ב) בשעת מעשה – אז איכא דינא דגמרא הכא, דאם התנה המקבל הוה תנאי, ואם התנה המתחייב הי' פטומי מילי. (ג) לאחר מעשה, לא מהני לא מצד המתחייב ולא מצד המקבל. וכתב בטעות בגדון דידן (גט שכ"מ שהבטיחהו שתנשא לו כשיעמוד מחוליו והאשה מסרבת להתחתן אתו), גם הוא מודה דמיקרי גט מוטעה. וחיליה דמוהר"ם מלובלין הוא מההיא עובדא דסוגייתינו. וכ' התוס' והרא"ש דוקא היכא דנתרצה וגמר בדעתו לגרשה בלא תנאי והיא באתה לנחמו בדברים, אבל אי בתחילת הדברים בטרם נתרצה לגרשה אמרה לי' אי קיימת דידך אנא לא הוי פטומי מילי אלא תנאי גמור. הרי דגילוי דעתא כהאי גוונא מילתא היא. וכן הסמ"ע בתשו' גאוני בתראי סי' נ"ב על הגט מוינא הנ"ל כתב לחלק מההיא דב"מ, בנ"ד לא הבטיחו לו בשעת כתיבת הגט אלא קודם לכן זמן מה דברה על לבו לפייסו ליתן גט, וא"כ אין ראייה מההיא דב"מ דשם כתבו המפרשים דהבטיחה אשתו קודם כתיבת הגט ור"ל קודם ולא קודם דקודם ... דבנ"ד דהאשה מרצונה הטוב אמרה קודם כתיבת הגט אי קיימת דידך אנא, דנראה מהענין שבכל לבה אמרה כן משום שאוהבת אותו וניחא לה בזיווגו, משו"ה אמרינן דודאי על כן כתב ומסר לה גט ואי הדרת הגט בטל. אכן רוב חכמי דורו הכשירו את הגט כמ"ש הב"ש סי' קמ"ה ס"ק ט"ז. ועיין בכתב עת: סיני עח, קנז – קפה שיטת הפוסקים בענין מאת ד"ר שלמה טל

¹² ב"ש שם

¹³ שו"ת משכנות יעקב סי' ל"ד מובא בפ"ת שם ו

¹⁴ שו"ע ונו"כ הו"מ רז ט

¹⁵ שו"ע ונו"כ יו"ד קסד ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ה"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

שתהא קנויה מעכשיו, אפילו הגיע הזמן אין השדה קנויה לו¹⁶, מכיון ששזה יותר מדמי החוב והרי זו אסמכתא, ואסמכתא לא קניא¹⁷, וכל שכן שאסור לו לאכול פירות. וי"א¹⁸ שאפילו שאפילו אין השדה שזה יותר מדמי ההלואה ה"ז אסמכתא.

ואם אכל י"א¹⁹ שהרי זו רבית קצוצה, וחייב להחזיר, וי"א²⁰ שאינו אלא אבק רבית, ואינו חייב להחזיר, ומה שאכל לאחר ג' שנים לכו"ע חייב להחזיר²¹

ד. אסמכתא לא קניא

"אסמכתא לא קניא" כמו שכבר התבאר במסכת נדרים דף כז. ולעיל דף מח: שהתחייבות שאדם מקבל על עצמו כלפי חברו, מתוך הנחה מוקדמת שלא יצטרך לבסוף למלא אחר ההתחייבות, כיון שבטוח הוא שיוכל לקיים את התנאי שבאי קיומו תלה את ההתחייבות, כך שאין גמירות דעת בשעת ההתחייבות לקיים את ההתחייבות. הוא הנקרא "אסמכתא", כמו שיתבאר להלן.

דף סו:

¹⁶ דעת המחבר בשו"ע בחו"מ שם

¹⁷ מפני שזה כמתחייב בקנס, שהרי השדה שזה יותר ממה שהלוה לו.

¹⁸ רמ"א שם, ועי' ב"י (ד"ה והוי יודע) שהאריך בזה, שהטור שכתב שהוא שזה יותר, הוא עפ"י דברי רש"י, משום דס"ל שאם אינו שזה יותר אין כאן אסמכתא, ואפילו לא אמר מעכשיו, וס"ל דלא הוי אסמכתא אלא כשקנס עצמו בדבר נוסף, אבל שאר פוסקים חולקים על זה, וס"ל כיון דאמרינן כל דאי אסמכתא, גם בשווין הוי אסמכתא, ומדייק כן הב"י גם מדברי הרמב"ם בתחלת דיני אסמכתא שכתב אם תעשה כך וכו' אמכור לך בית זה, וסתם מכירה היא בשוויה, והב"י כתב עוד סברא שאין אדם רוצה למכור נכסיו אפילו בשווין, והוסיף הסמ"ע ס"ק מז דמטעם זה הוי כמתחייב בדבר נוסף כעין קנס, ולכאורה הוא דלא כדמשמע מהב"י, שלדבריו משמע שלשיטה זו הוי אסמכתא אפילו בלא מילתא יתירא, וצ"ע, ועי' שו"ע הרב או"ח סימן תמא סעיף ב ובקו"א.

¹⁹ שו"ע שם ושם

²⁰ רמ"א יו"ד שם שאינו רבית קצוצה כיון שסוף סוף השדה ממושכבת בידו. ואינו מחילה בטעות שהרי ידע שאין השדה קנויה לו שבידוהיה לפדותו ובכל זאת הניחו לאכול הפירות (סמ"ע חו"מ שם כא)

²¹ לשו"ע משום דהאי רבית קצוצה ולרמ"א משום דהוי מחילה בטעות שחשב שהשדה קנויה ואינו אלא מחילה בטעות

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

**א. דאמר ליה קני מעכשיו ... אי קפיד בארעא ודאי קני ...
אפותיקי הויא למיגבא מינה ... דאמר ליה לא יהא לך
פרעון אלא מזו**

כבר התבאר בב"ק דף סג. ולעיל דף סה: שהמלוה מעות לחבירו²² ובתמורה לכך משכן הלוח את שדהו למלוה, והתנה עמו שאם לא יפרענו עד ג' שנים תהא השדה קנויה למלוה עכשיו, והגיע הזמן ולא פרעו כיון שאמר מעכשיו השדה קנויה לו למפרע, אע"פ ששדה יותר מדמי החוב²³, אולם ס במקרה זה בתוך הזמן אסור למלוה לאכול מפירות השדה²⁴.

ואם אכל דינו כנזכר שי"א²⁵ שהרי זו רבית קצוצה, וחייב להחזיר, וי"א²⁶ שאינו אלא אבק רבית, ואינו חייב להחזיר, ומה שאכל לאחר ג' שנים לכ"ע חייב להחזיר²⁷.

יש אומרים²⁸ שאם בשעה שמשכן לו הקפיד שלא למשכן אלא שדה זו, אף בלא מעכשיו מועיל, שאם לא היה בדעתו להקנות לא היה מקפיד איזו שדה ממשכן. ובן²⁹ אם אמר לו אם לא אפרע לך עד ג' שנים, לא יהא לך פרעון אלא מזו³⁰, נעשה אפותיקי.

²² שו"ע ונו"כ חו"מ רז ט

²³ כתב הסמ"ע שאפילו לדעת הרמ"א לקמן סעיף יד דמעכשיו אינו מבטל דין אסמכתא, מודה בזה, כיון שהשכינו בידו בתורת משכון וגם עשה לו טובה שהלוהו, ה"ז כמכירה גמורה מעכשיו, אלא שהתנה שיוכל לפדותו תוך ג' שנים. וסיים הסמ"ע שמ"מ אסור לו לאכול הפירות, דשמא יבא לפדותו ויהיה הלואה למפרע, ונמצא אוכל פירות רבית. ועיין פתחי חושן חלק ח סעיף כו, ופרק בא הערה יג גבי משכון ממלמלין.

²⁴ סמ"ע שם יח שמא יבא לפדות תוך ג' שנים ויהיו המעות הלואה למפרע ונמצאו הפירות רבית

²⁵ שו"ע שם ושם

²⁶ רמ"א יו"ד שם שאינו רבית קצוצה כיון שסוף סוף השדה ממושכנת בידו. ואינו מחילה במעות שהרי ידע שאין השדה קנויה לו שבידוהיה לפדותו ובכל זאת הניחו לאכול הפירות (סמ"ע חו"מ שם כא)

²⁷ לשו"ע משום דהאי רבית קצוצה ולרמ"א משום דהוי מחילה במעות שחשב שהשדה קנויה ואינו אלא מחילה במעות

²⁸ רמ"א שם ועי' בב"י שהוא מימרא דרב פפא, ויש סוברים דלא קי"ל כרב פפא.

²⁹ שם

³⁰ נראה שהרמ"א נקט עיקר כפירוש שני שבתלמידי הרשב"א, וקמ"ל דאע"ג דאמר בלשון דאי לא הוי אסמכתא, אלא אפותיקי גמורה, ולא יוכל לסלקו בדבר אחר כי אם במעות, ונראה לפירוש זה שבתוך ג' שנים

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ב. כל דאי לא קני ... אסמכתא לא קניא הדר ארעא והדר

פירי

כבר התבאר ש"אסמכתא לא קניא" כמו שכבר התבאר במסכת נדרים דף בז. ולעיל דף מח: שהתחייבות שאדם מקבל על עצמו כלפי חברו, מתוך הנחה מוקדמת שלא יצטרך לבסוף למלא אחר ההתחייבות, כיון שבטוח הוא שיוכל לקיים את התנאי שבאי קיומו תלה את ההתחייבות, כך שאין גמירות דעת בשעת ההתחייבות לקיים את ההתחייבות. הוא הנקרא "אסמכתא"

קנין או התחייבות הנעשה בדרך אסמכתא אינו קונה³¹, ועיקר הטעם שבאסמכתא אינו קונה הוא משום שכל שאינו גומר בדעתו אלא תולה

יכול לפרוע לו בדבר אחר, ועי' בב"י שהביא פירש"י למימרא זו וכן פירוש תלמידי הרשב"א שפירשו באופן אחר, וכתב הב"י שגם במימרא זו דר"פ יש אומרים דלא קיי"ל כותיה. פתחי חושן שם פרק כא הערה טו.
³¹ והב"ח בסימן רז (סוף ס"ק מז) הקשה מ"ש אסמכתא מכל דיני תנאי, וגם תנאי בני גד ובני ראובן היה תלוי באם יעברו, ותיירץ בתירוץ שני דכל דין אסמכתא דלא קניא אינו אלא מדרבנן, אבל מדאורייתא ודאי אסמכתא קניא, כשם שערב משתעבד מדאורייתא בלשון אסמכתא (אם לא יפרע הלוח), עיין שם. והש"ך ס"ק יח תמה עליו, וראיתו מדין ערב דחה הש"ך דשאני ערב דבההיא הנאה דסמיך עליה גמר ומשתעבד, ובקצה"ח סק"א תמך בדברי הב"ח, והביא בשם המרדכי בפ' שור שנגח שכתב דאסמכתא קונה בהקדש דהא אסמכתא קונה מן התורה כדגמרינן מערב, וערב משתעבד מן התורה כמו שלמדו מקרא דאנכי אערבנו, ומה שנחלקו הפוסקים בפרק כל שעה בישראל שהשכין חמצו לעכו"ם מדין אסמכתא, והרי מן התורה חמצו של ישראל הוא, תירץ הקצה"ח דכיון דמרבנן אינו קונה אזלינן בתר דרבנן, וכמו שמצינו שקנין דרבנן מועיל לדאורייתא גבי קידושין (עי' פרק א), ועי' משפט שלום. ובמשפט שלום סימן רז סעיף יג ד"ה עוד העלה הביא בשם ספר ארעא דרבנן סימן עא שהביא מדברי רש"י בשבועות דף מז ד"ה משחק בקוביא שכתב גבי אסמכתא שאינו גולץ מדאורייתא, ומשמע דס"ל כהמרדכי, והמשפ"ש הביא מדברי התוס' בסנהדרין דף כד ע"ב ד"ה ואלו שכתבו ג"כ שמשחק בקוביא אפילו למ"ד אסמכתא לא קניא אינו פסול מדאורייתא, כיון שאינו סבור לעשות איסור, ולפי"ז אפשר שגם רש"י סובר כן, אבל עיקר דין אסמכתא לא קניא היא מדאורייתא. ועיי"ש שהביא מכמה ראשונים דס"ל דאסמכתא אינו קונה מן התורה, ובד"ג כלל א סימן א הביא כמה אחרונים דאסמכתא מדאורייתא קניא, וכתב שלפי"ז במקום שיש פלוגתא אם הוא אסמכתא, הוי ספק בתקנה ואוקמוה אדאורייתא דקנה, ואפילו בקרקע לא אזלינן בתר חוקת מרא קמא, ועי' שד"ח כללים מערכת א אות רלב ואות רמו ובפאה"ש שם אות נה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

בדבר אחר אם יתקיים או לא יתקיים³², הרי אינו מקנה בקנין גמור³³, ונחלקו הראשונים באיזה אופן חשוב אסמכתא³⁴.

יש אומרים³⁵ שאם אינו מקנה לו עתה, אלא שהתנה עמו שאם יתקיים התנאי יקנה ואם לא נתקיים לא יקנה, אף על פי שנתקיים התנאי לא קנה משום שזה אסמכתא³⁶, ויש אומרים³⁷ שאם אמר שיקנה מעכשיו, מועיל גם באופן זה, ויש אומרים³⁸ דמעכשיו אינו מוציא מכלל אסמכתא.

³² ובב"י חו"מ רט האריך מדברי הפוסקים בתנאים שבגיטין וקידושין כגון אם לא באתי וכדומה, והא הוי אסמכתא, והביא בשם הר"ן דלא אמרינן דין אסמכתא אלא בדבר שיש לו מר שהו צריך לאותו דבר שהתנה ולא גמר ומקני בלא זה, כגון במכירה או הלואה שצריך למעות, וכן כיוצא בזה, אבל בגיטין וקידושין שמדעת עצמו עושה אם אינו גומר לגרש למה הוא עושה ומתנה וסומך שלא יעשה, ולכן לית בהו משום אסמכתא, וכתב הר"ן שלפ"ז גם במתנה אין דין אסמכתא, ומשמע שנחלקו הפוסקים בסברא זו, ועי' במשפ"ש שהביא דיעות הראשונים בזה, ונראה מדבריו דהוי ספיקא דדינא אם יש במתנה משום אסמכתא, אבל בב"י כתב שמדברי הרמב"ם וכל הפוסקים נראה שאין חילוק בין מכר ומתנה, בדיני אסמכתא. עי' שעה"מ פי"א מה' מכירה ה"ז שם מסתפק השעה"מ אם תולה הדבר בתנאי דלעבר אם היה או לא היה, אם השיב אסמכתא, דאפשר כיון דתלוי בלעבר השיב כמעכשיו, וא"כ תליא בפלוגתא אם מעכשיו מוציא מדין אסמכתא.

³³ ובדין אסמכתא בעכו"ם, עי' מג"א סימן תמ"א סק"ב שנחלקו בזה הפוסקים, ובשו"ת חת"ם הנ"ל הסביר דהראב"ד ס"ל דאין דין אסמכתא לעכו"ם, משום שמן התורה אסמכתא קניא, אלא שחכמים תיקנו להפקיע קנין שנעשה שלא ברצון גמור, ובעכו"ם לא תיקנו, והניחו על דין תורה, ולהרמב"ם אפילו אם נאמר דס"ל דאסמכתא לא קניא הוא מדרבנן ובעכו"ם לא תקנו, היינו שישראל מעכו"ם קונה באסמכתא, אבל עכו"ם מישראל אינו קונה, דהשתא מישראל הפקיעו כ"ש מעכו"ם. ועיי"ש מ"ש בדין קנין באסמכתא בדיניהם. ועי' דברי גאונים כלל א סימן א ובמשפ"ש שציינו לכמה אחרונים שדנו בזה, ועי' שד"ח כללים מערכת ג אות נה ס"ק יז, ועי' שו"ת בית יצחק יו"ד ח"ב קו"א סימן יב.

³⁴ בב"י הביא בשם הרמב"ן שמסתפק בתנאי שהוא באם לא אעשה, לפי שכל אסמכתא שבתלמוד ישנן בביתול מעשה, כגון אם לא נתתי או אם לא באתי וסבור לעשות ולא עשה, אבל מי שהתנה אם עשיתי כך וכך שדי נתונה לך, ועשה המעשה, יש לומר הואיל ואם ירצה היה מקיים תנאו ולא חשש ועשה מעשה גמר ומקני, ואין בו אסמכתא, וסיים שלא מצאתי לראשונים שחילקו בדבר, וכתב הב"י בשם תלמידי הרשב"א שכתבו ג"כ שאין לחלק בכך, ובסמ"ע ס"ק לו כתב שנחלקו הרמב"ם והמור בזה, ודעת הרמב"ם והשו"ע כסברת הרמב"ן, עיין שם, ועי' משפט שלום, ועי' מנחת יצחק ח"ז סימן קע (יח).

³⁵ הרמב"ם (פי"א מה' מכירה ה"א), ומדברי המ"מ שם שסובר בדעת הרמב"ם שהחילוק בין תנאי לאסמכתא, שבתנאי מקנה לו עתה ומחזיקו בחפץ אלא שמתנה תנאי לקיום הקנין, משא"כ באסמכתא אינו מקנה ומחזיקו עתה בחפץ, אלא תולה הקנין בדבר אחר, עיין שם. וגם בב"י סימן רז כתב שמעמו של הרמב"ם דכל שהחזיקו מעכשיו אין בו משום אסמכתא

³⁶ שו"ע ונו"כ רז ב

³⁷ שו"ע ונו"כ שם וסעי' יד ועיין פתחי חושן הלק ח פרק כא

³⁸ רמ"א שם יד ובנה"מ שם סק"ז כתב שאי אפשר לומר דמעכשיו לחוד לא מהני, דא"כ כל תנאים לא יועילו, ובכל המקומות מצינו תנאים המתקיימים בלשון מעכשיו או על מנת, וע"כ פירש בדעת הרמ"א שלא אמרו דמעכשיו לחוד לא מהני אלא באסמכתא דקנס, כגון אם לא אפרע לך וכיוצא בזה, אבל בתנאים דעלמא ודאי מהני מעכשיו, עיין שם, ועי' שו"ת מהריט"ץ סימן ק וסימן רפג.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

וכן הדין במתחייב לחבירו³⁹, אפילו בעדים ובשטר, ותלה הדבר באם יהיה כך או אם תעשה כך אתן לך מנה או אמכור לך בית זה, ואם לא יהיה או לא תעשה לא אתן ולא אמכור, אף על פי שעשה או שהיה הדבר, לא קנה⁴⁰, ויש אומרים⁴¹ שאין דין אסמכתא אלא כשקונס עצמו.

כל המתחייב עצמו בקנס ותלה הדבר באם יהיה כך או לא יהיה, או באם יעשה כך או לא יעשה, ה"ז אסמכתא, ובין אם נעשה הדבר או לא נעשה פטור מלשלם הקנס.

לפיכך בזמנינו⁴² בחוזים למכירת דירה או כיוצא בזה שכותבים תנאים שונים, ובהם מתחייבים במקרה של ביטול החוזה או אחד הסעיפים שבו, לתשלום כספי בקנס⁴³, כל תנאים אלה דינם כאסמכתא, ואין הם גורמים לחיוב כל שהוא.

ואף שלפעמים מכנים התשלומים כפיצוי, אם יש באמת נזק שחייב לפצותו, חייב⁴⁴, אבל אם אין נזק, או אפילו יש נזק אלא שסכום הפיצוי הוא יותר מהנזק⁴⁵, יש בזה

³⁹ שו"ע ונו"כ שם יג

⁴⁰ בפת"ש סימן רז ס"ק יז הביא בשם שו"ת בית אפרים חו"מ סימן לד בעסקי בטוח שמתחייב לשלם שווי הסחורה אם לא תגיע בשלום, שלכאורה חשיב כאסמכתא, ואף על גב דכל ערבות הוי אסמכתא ואפ"ה אמרינן דבההיא הנאה דהימניה גמר ומשתעבד, מ"מ לא דמי, כמ"ש בעה"ת בשם הרמב"ן (מובא בב"י סימן קיג אות ד) דערב לא חשיב אסמכתא נמורה, משא"כ הכא חשיב אסמכתא נמורה, ומ"מ העלה הבי"א דלפי טעם הרמב"ן דלכן לא הוי אסמכתא נמורה משום דהוי כתולה ביד אחרים, א"כ גם חיוב הביטוח עדיף מערב, שהרי אין בידו למנוע האונס, והביא מדברי הריב"ש סימן שח שדעת השואל דחשיב אסמכתא, והריב"ש חשיב דלא הוי אסמכתא מטעם שאין בידו, ואפילו לדעת הפוסקים שאינם מחלקים בדין אסמכתא אם היא בידו או לא, כמ"ש להלן, כתב הבי"א דנדון דידן הוי ממש בדין ערב. ומ"מ נראה שמדינא דמנהג הסוחרים מועיל בחיובי הבטוח, וגם בשו"ת בית אפרים משמע דפשיטא ליה שמצד מנהג הסוחרים חייב, אלא שיצא לדון אם גם מדינא חייב, עיין שם באריכות.

⁴¹ הבי"י בסימן רז (בס"ק יח ד"ה ואכתי איכא למידק) הביא בשם שו"ת הרשב"א (ח"א סימן תתלג) שכתב דלא הוי אסמכתא בלשון דאי אלא כשאומר דרך קנס, ומשמע מדבריו דבהנך שהזכיר הרמב"ם לעיל שתלה הקנין באם יהיה או לא יהיה לא חשיב אסמכתא, וכ"כ הבי"י בשם ספר החנוך מצוה שמג שכתב בן בהדיא, וז"ל שם, שכל שיתנה האדם עם חבירו דרך קנס, כלומר שאם לא יהיה בן יענש בממון כך וכך, זה נקרא אסמכתא, וע"ז ארו"ל לעולם דאסמכתא לא קניא, ובלשון אחרת ארו"ל כל דאי לא קני, אבל תנאי שיתנה האדם עם חבירו ויאמר אם תעשה כך אף אני אעשה כך וכך כדרך בני אדם שמתנין בלשון זה, אין זה בכלל אסמכתא חלילה, שא"כ איך נמצא ידינו ורגלינו על כל תנאי ב"א זה עם זה, שכולן בלשון אם הם, ודאי התנאים כאלו א"א בלא"ה, וכתב הבי"י שדעת החנוך כדעת הרשב"א. ודיעה זו לא הובאה בפוסקים. וגם בשו"ת הרא"ש כלל ע"א סימן ג כתב בן. ועיין פתחי חושן חלק ח פרק כא הערה ח

⁴² פתחי חושן שם הערה כה

⁴³ אנב יש להעיר שאם יש קנס על פיגור בתשלום, אם הוא קנס חד פעמי, ה"ז מותר מדין רבית, אבל אם קנס המתרבה, יש בזה איסור רבית, וכמ"ש בספר ברית יהודה פרק ד

⁴⁴ דהוי כאשלם במיטבא

⁴⁵ דהוי כאשלם אלפא זוזי, ושוב יש בזה אסמכתא, דהוי כגזים

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אסמכתא, ואף על פי שכותבים שהסכום נקבע כסכום מוערך מראש שזהו הנזק, לא יצא מכלל אסמכתא.⁴⁶

אולם אם הסכום המוערך מראש הוא בסכום סביר, ויתכן שיהיה נזק כזה, אף על פי שלמעשה לא היה נזק בסכום זה, מועיל הקביעה מראש.

הנותן ערבון לחבירו על מקח כלומר שנותן לו מקצת דמי המקח שלא לשם קנין, אלא בתורת ערבון שיהא בטוח שיגמור המקח, ואמר לו הלוקח אם אני חוזר בי ערבוני מחול לך, וחוזר בו הלוקח, יש אומרים⁴⁷ שזכה המוכר בערבון, מאחר שהוא כבר בידו⁴⁸, ויש אומרים⁴⁹ שחייב המוכר להחזיר לו הערבון⁵⁰.

אמר⁵¹ המוכר אם אחזור בי אכפול לך ערבונך שאחזיר לך העירבון ועוד סכום כזה בתורת קנס, וחוזר בו, בזה כו"ע מודים דהוי אסמכתא ואינו בידו, ואין מחייבין אותו לכפול הערבון⁵².

⁴⁶ ובש"ת מנחת יצחק ח"ו סימן קע (כ) דן אם מהני סיטומתא ודינא דמלכותא להוציא מדין אסמכתא, ולפי"ז בחזוים שנעשה ע"י עו"ד ועפ"י מנהג המדינה אפשר דלא הוי אסמכתא, ומ"מ מסיק שאין זה מוציא מדין אסמכתא, עיין שם.

⁴⁷ שו"ע ונו"כ רז יא

⁴⁸ הוא דעת הרמב"ם, וס"ל דכל אסמכתא שבא לידו זכה בה, ובמנח"פ בשירי המנחה הביא מדברי המ"מ שכתב דלכן בערבון לא הוי אסמכתא משום דע"ד כן נתן לו, ולא דמי למשכון שלא נתן לו שיהא חלוט לו, וכתב המנח"פ שלפי"ז המוכר סחורה לחבירו והתנה המוכר שאם לא יקה הסחורה לזמן המוגבל יוחלט לו הסחורה, לדעת המ"מ הוי אסמכתא, שהרי לא מסר לו עתה הסחורה, אמנם לשאר מפרשים כתב דגם בזה לא הוי אסמכתא, עיין שם. כתב בערוה"ש שאם מסרו הערבון ביד שלישי, אף להרמב"ם הוי אסמכתא, שהרי אינו בידו.

⁴⁹ רמ"א שם

⁵⁰ כדעת רש"י והמור בשם הראב"ד, דאסמכתא לא קניא אף לאחר שכבר בא לידו, ועי' משפט שלום שהאריך בדין מקומות שנהגו שלא להחזיר הדמי קדימה, ועי' ד"ג כלל א סימן ט ובאורחיה"מ כלל א סימן ד, ובש"ת תשורת ש"י סימן רכו. ובש"ת חת"ס חו"מ סימן סו ד"ה מיהו כתב להסביר מחלוקת הרמב"ם והראב"ד, ועי' מחנ"א דיני אסמכתא סימן ו ובאור שמח פי"א מה' מכירה ה"ד.

⁵¹ שו"ע ונו"כ רז יא

⁵² ומדייק הסמ"ע דא"ה"נ שאינו חייב לכפול הערבון, אבל מ"מ כנגד הערבון אינו יכול לחזור, ומדברי הדרישה בסימן קצ נראה דהיינו דוקא כשאומר ערבוני יקון, שא"צ לכפול הערבון ויקנה כנגד כפליים מסך הערבון, אלא לא קנה אלא כנגד מעותיו, אבל כשלא אמר ערבוני יקון, לא קנה כלום, ואינו מחזיר לו אלא דמי הערבון. וצ"ע דברישא איירי כשלא אמר יקון, כמ"ש בס"ק כג.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

יש אומרים⁵³ שכל שתלה הקנין או החיוב בדבר שאינו תלוי בידו אלא ביד אחרים⁵⁴, ה"ז אסמכתא⁵⁵, ולכן שליח לקנות יין בזול שהתחייב שאם לא יקנה יתחייב כך וכך, ה"ז אסמכתא ואינו חייב שהרי אינו בידו של שליח, דשמא לא ימכרו לו⁵⁶, וה"ה במקנה לחבירו ומתנה בדבר שעל הלוקח לעשות הוי אסמכתא. כיון שקיום התנאי אינו תלוי ביד המוכר אלא ביד הלוקח, וחשיב כלאו בידו לשיטה זו⁵⁷.

התחייב לעשות דבר שבידו לעשות ואם לא יעשה התחייב לשלם סכום שהפסידו, אין בו משום אסמכתא, אבל אם התחייב לשלם לו יותר⁵⁸ ממה שהפסידו⁵⁹, ה"ז אסמכתא⁶⁰, ולכן המקבל שדה מחבירו לעבדה והתחייב שאם לא יעבוד ישלם כפי ההפסד חייב, ואם התחייב יותר מההפסד פטור.

⁵³ רמ"א שם יג

⁵⁴ הקשה הב"ח איך מצאנו ידינו ורגלינו בכל תנאים שמתנים ב"א זה עם זה שכולם בלשון אם הם, ותולה בדעת חבירו, וגם תנאי בני גד ובני ראובן היה אם יעברו ונתתם, ותירץ דאה"נ שצריך להזהר שיהא במעכשיו או בב"ד חשוב, ותנאי ב"ג וב"ר היה בפני משה וכל ישראל שאין לך ב"ד חשוב כמותו, ובסמ"ע כתב שמשא רבינו גמר והקנה להם. והב"י כתב לדעת הרמב"ם שבתנאי בני גד ובני ראובן החזיקו בידם מיד, ועיי"ש מ"ש בדין תנאי גימין וקידושין. ועי' ערוה"ש סעיף כו,

⁵⁵ הב"י לאחר שהביא סוגיות הגמרא ודברי הראשונים כתב דד' חילוקים יש בדיני אסמכתא, א' דבר שאין בידו כלל, כגון משחק בקוביא, אף על גב דגזים בתנאי שחוק שלו (לכאורה מה שייך גזים בשחוק הרי בגמרא משמע דכל מילתא יתירא הוי כגזים, וא"כ בשחוק נמי כל סכום שהוא הוא בכלל גזים, ועי' להלן), מ"מ כיון שיודע שאין בידו להרויח ויודע שאחד מהם ירויח, ודאי לא נתכוין להסמיך את חבירו בדבר שאינו, אלא גמר ומקני, ב' דבר שהוא בידו לגמרי ולא גזים, כגון אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא, גמר ומקני, שגמר בלבו לשלם מן הדין מה שבידו לעשות ולא עשה, ג' דבר שהוא בידו לגמרי וגזים, כגון אם אוביר ולא אעביד אשלם אלפא זוזי, וכן אם לא פרעתוך עד יום פלוני הפרע חובך מקרקע זו וכו', ד' דבר שהוא בידו קצת ולא לגמרי, אף על גב דלא גזים, כגון ההוא דחמרא דזול שפט, כיון שהוא בידו קצת, מעיקרא לא גמר ומקני דסבור שימצא יין לקנות, ועיי"ש שהאריך עוד מדברי הראשונים בכללי אסמכתא.

⁵⁶ ומשמע דוקא לקנות יין בזול, אבל הפיץ המצוי לקנות, שאם לא ימכור לו זה ימכור לו אחר, חשוב כבידו, ולא גרע מאם אוביר ולא אעביד, וכתב בנה"מ שאפילו פשע ולא טרח לקנות פטור כיון שתחלת החיוב היה באסמכתא, וכתב בערוה"ש דדוקא כשהתחייב לקנות לו דבר מסוים, שאינו בידו, דשמא לא ירצו למכור לו, אבל מתחייב לקנות דבר שכולם מוכרים חשיב בידו ואין זה אסמכתא.

⁵⁷ וכתב המ"ז דאיירי שהחפץ ביד הלוקח וקנאו לאחר קיום התנאי בקנין חצר, אבל אם הוא ביד מוכר אלא שהקנה לו בקנין סודר, כיון דלא אמר מעכשיו לא מהני, דהדר סודר למריה. וכתב הנה"מ ס"ק יא דה"ה אם תלה בדבר שאינו תלוי אף לא ביד אחרים, כגון אם ירדו גשמים או לא ירדו, הוי כמשחק בקוביא דקנה, בביאור הגר"א תמה שמדברי הרמ"א משמע דדוקא כשהמוכר מתנה בדבר התלוי ביד הלוקח, וצ"ע מאי נ"מ מי מתנה, אפילו אם הלוקח מתנה הדין כן, עיי"ן שם, ועי' ערוה"ש סעיף כו וכו', וצ"ע.

⁵⁸ בפוסקים הוזכר גזים, וכן הוא בגמרא גבי המקבל שדה, ומשמע שלכאורה דוקא כשיש גוזמא בדבר והוא רחוק מההפסד, אבל בראשונים הוזכר לשון מילתא יתירא, ומשמע שכל שהוא יותר ממה שחייב, ה"ז כגוזמא.

⁵⁹ כתב בנה"מ סק"י דכל ששניהם מפסידים או שניהם אינם מפסידים אינו בכלל גזים, ואם החיוב הוא למכירת מטלטלין בזמן מכירתם ובשוויים ג"כ אינו בכלל גזים, אבל מכירת מטלטלין שלא בזמן מכירתן, וכן קרקע לעולם הוי בכלל גזים, עיי"ן שם

⁶⁰ רמ"א שם יג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ג. מחילה בטעות לא היא מחילה

מחילה בטעות⁶¹, אפילו בקנין, יכול לחזור⁶² בו⁶³. ודוקא בטעות דמוכח שהוא טעות, אבל בטעות שאינו מוכח הוי מחילה. וכן⁶⁴ דוקא בטעות מעיקרו⁶⁵, אבל משום דבר שבא אח"כ לא מיקרי מחילה בטעות.

לפיכך המוחל⁶⁶ לחבירו משום שחשב שאין לו אצלו, והוברר שיש לו, מחילתו בטלה, אף על פי שכתב לשון הנהוג בטופסי שטרות אני מוחל לך בלי אונס וכו', אא"כ אמר לו בפירוש יודע אני שיש לי בידך ואני מוחל לך.

ד. המזכר פירות דקל לחבירו ... אף משבאו לעולם יכול

לחזור בו ... דאי שמיט ואכיל לא מפקינן מיניה

כבר התבאר במסכת יבמות דף עג. שאין אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם⁶⁷, שאין כאן דבר שיחול עליו הקנין, ואין חילוק בין במכר בין במתנת בריא בין במתנת שכיב מרע⁶⁸.

⁶¹ רמ"א ונו"כ רמ"ב ב

⁶² ויש לדייק בלשון הרמ"א שכתב מחילה בטעות יכול לחזור בו, דמשמע שכל זמן שלא חזר מחילתו קיימת. פתחי חושן חלק א פרק יב הערה כא

⁶³ וכתבו הסמ"ע והש"ך בסימן עה סעיף יא בשם הטור שאם אמר הלוח אני חייב לך מנה ואמר לו המלוה ודאי שאינך חייב לי דהו"ל במחילה (עי' לעיל הערה ז), אינו יכול לומר אח"כ טעיתי, דכיון שאומר אני חייב לך היה לו לשום על לבו ולדקדק וכיון שלא עשה כן ודאי מחל לו בלב שלם, ועתה רוצה לחזור, והב"ח סובר שיכול לומר טעיתי, ומדברי הש"ך נראה שדעתו כדעת הטור, עיין שם. ומ"מ כתב בערוה"ש שאם הנתבע יודע שהתובע אינו משקר, חייב לצי"ש ולשלם. ונראה פשוט שאינו יכול לטעון טענת השמאה, אפילו בלא עדים, כיון שזה אומר לו אני חייב לך.

⁶⁴ פ"ת שם ז

⁶⁵ ועי' בכנה"ג הגהב"י אות ו כמה פרטים בדין מחילה בטעות, וכתב שם בשם הריב"ש שלא אמרו מחילה בטעות לא הוי מחילה אלא כשלא ידע מהחוב, אבל כשידע אלא שטעה בדין וסבר שאינו חייב לו, הוי מחילה. וכתב עוד בשם הרשד"ם שאם מחל מפני שהיה סבור שאינו שלו, ונודע שהוא שלו הוי מחילה בטעות ולא הוי מחילה. ובד"ג כלל א סימן ג כתב בשם זכור לאברהם בשם הרשב"ש סימן קא שאם היה חייב לחבירו חוב ברור, ואח"כ נתחייב לו חבירו מחמת שחוק שהוא אסמכתא, ומחל המלוה חוב ההלואה תמורת חוב האסמכתא, חלה המחילה אף על פי שחובו אינו אלא אסמכתא.

⁶⁶ חידושי רעק"א סימן יב סעיף טו בשם הרשב"א

⁶⁷ שו"ע ונו"כ הו"מ רט ד.

⁶⁸ פירוש, ולא תימא משום כדי שלא תטרף דעתו לקנו ביה טפי, כמו שתיקנו מה"ט שדבריו ככתובין וכמסורין דמי. סמ"ע שם ו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

כיצד, האומר לחבירו מה שתוציא שדה זו מכור לך, מה שיוציא אילן זה נתון לך, וכן המקנה לחבירו דמי יינו לכשימכר היין. וכן אם תנו מה שתלד בהמה זו לפלוני⁶⁹, או שאמר מה שתלד פרתי או שפחתי מכור לך או נתון לך, לא אמר כלום, שהרי הדבר הנקנה אינו בעולם, ואפילו היתה הפרה או השפחה מעוברת לא קנה כלום כיון שאינם בעין⁷⁰, ויכול לחזור בו אפילו אחר שתלד הפרה⁷¹ או השפחה ואחר שגדלו פירות האילן ובאו לעולם⁷².

פירות נחשבים לא בא לעולם כשקנה אותם קודם שהנמו, אבל לאחר שהנמו כיון שהם בעין דינם כבא לעולם, וקנה⁷³.

ובמוכר עובר בהמה זה דוקא⁷⁴ כשמכר לו באופן שרוצה את העובר לכשילד, אבל כשמכר לו העובר עבור בשרו כלומר שכשתשחט או תמות הבהמה יהיה בשר העובר שלו הרי זה דבר שבא לעולם, שהרי זה כהקנה לו אחד מאיבריה.

אם קדם הלוקח ותפש הדבר שקנה קודם שחזר בו המוכר, או הנותן⁷⁵, אין מוציאין אותו מידו, ו"א⁷⁶ שלענין זה מועיל הקנין הראשון שאם תפש לא מוציאים ממנו, בין אם ידע המוכר ובין אם לאו. ו"א⁷⁷ שהוא מטעם מחילה, ולפיכך לדעתם דוקא כשידע המוכר או הנותן שתפס הלוקח קנה.

ודוקא כשהיה בקנין כסף מועיל תפיסה, אבל אם היה בקנין סודר, אפילו תפס אינו מועיל⁷⁸.

⁶⁹ כלומר במתנת שכיב מרע. סמ"ע שם ח

⁷⁰ ועיין קצוה"ח שם שדעת הרמב"ם בפ"ז מאישות (הט"ז) דעובר הוה ליה דבר שבא לעולם. וראיה מתמורה דף כ"ד (ע"ב) תנן כיצד מערימין על הבכור מבכרת שהיתה מעוברת אומר מה שבמעיה של זו אם זכר עולה ע"ש, ומבואר דהו"ל בא לעולם דהא כשם שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כך אין אדם מקדישומיהו לפי מ"ש הב"י ביו"ד סימן רל"ד (קס, ע"ב) גבי קונמות דקדושת הגוף שפיר חייל בדבר שלא בא לעולם ניהא. ⁷¹ ונראה דמוכר עובר פרתו אחר שנשחטה האם, תו לא הוי דבר שלא בא לעולם ואף על גב דעדיין העובר במעי אמו, דכיון שנשחטה הו"ל כמאן דמנח בדיקולא. קצוה"ח שם ג

⁷² סמ"ע שם י וש"ך ד

⁷³ רמ"א שם דשאני עובר מהנמו פירות וכמו שמחלק בסמ"ע (סק"ט) משום דעובר מכסיא וחנמו פירות מגליין.

קצוה"ח שם ב

⁷⁴ נתיב"מ שם חידושים ח

⁷⁵ סמ"ע שם יא וש"ך ו ולדעתו פשוט שהרי הוא ממטעם מחילה כמו שיבואר להלן והרי לא מחל כשחזר בו

⁷⁶ לבוש, וסמ"ע סו מו.

⁷⁷ כ' הרא"ש פ' איזהו נשך דדוקא כשידע המוכר שתפס הלוקח ומטעם מחילה והבאתי דבריו לעיל סי' ס"ז

סי"ז והכי משמע מפירש"י והנ"י שם וכן מוכח בתוספות ובהגהות מרדכי שם ובתוספות פ' חו"ה דף מ"א בשם

רבינו תם וכן מוכח בהגהות אשרי שם ופ' חו"ה. ש"ך שם ה

⁷⁸ נתיב"מ שם ט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אם כתב ומסר לו שטר על הקנין, אחר שבא לעולם קודם שחזר בו,⁷⁹ הרי זה כאילו בא לידו⁸⁰, ודינו כתפס וקנה. וי"א⁸¹ שאפילו מסר לו שטר קודם שבא לעולם⁸² הרי זה כתפס וקנה.

יש אומרים, שאם פירש לכשיהיה בעולם הוא מקנה לו, אף על פי שעכשיו אינו בעולם, קנה והדינם הנזכרים אינם אלא במקנה לו סתם. ויש חולקין גם בזה.

יש אומרים שאף על גב שאין אדם יכול להקנות דבר שלא בא לעולם, מ"מ יכול לשעבדו בתורת שיעבוד, ויש חולקין⁸³. והעיקר כסברא ראשונה⁸⁴, אולם זה בבא לחזור קודם שבא לעולם, אבל לאחר שבא לעולם כו"ע מודים שאינו יכול לחזור משעבודו⁸⁵.

כל זה במכר מתנה או שעבוד, אך אדם יכול לחייב את עצמו לתת לו דבר שלא בא לעולם כשיבא לידו⁸⁶.

כל האמור אינו אלא שקנה מה שיוציא השדה או האילן או מה שתלד הפרה או השפחה, אבל אם מכר האילן לפירותיו או הפרה והשפחה לעובריהם, קנה מיד גוף האילן לפירותיו וגוף הפרה או השפחה לולדה ואין אחד מהם יכול לחזור בו⁸⁷. וכן אם

⁷⁹ סמ"ע שם יג

⁸⁰ ועיין חו"מ ר"ס פ"ז בהג"ה דמחשב השטר כהילך.

⁸¹ ט"ז שם ובני יעקב מובא בקצוה"ח ו

⁸² ועיין ביאורים [סק"ד] דלא מהני כשמסר לו השטר בשעת מכירה רק במכירת שטר חוב, דכיון שכתב לו שטר מכירה ומסר לו גם השטר חוב, ששוב א"צ ללוקח לתבוע למוכר רק להלוה שלו, משו"ה מהני, משא"כ כשמכר לו שדה לכשאקנה, אף שהשטר בידו דלוקח אחר שקנה המוכר השדה, לא מהני, כיון שצריך לתבוע להמוכר לו לא הוי כתפיסה, דלא חשיב תפיסה כשתופס שטר רק כשאין צריך לתבוע להמוכר לו. ואם באנו לפרש כפירוש הסמ"ע שמסר לו שטר אחר שבא לעולם, והיינו שטר חוב על עצמו דמהני, דין אמת הוא, אך זה אינו נלמד מהעיסור כלל, וזה הוא מתשובת הריב"ש סי' של"ה שכתב בסוף התשובה דאם זקף עליו במלוה אחר שבא לעולם דקנה, וע"כ היינו שכתב שטר על עצמו. נתייה"מ חידושים שם יוביאורים ד

⁸³ בלבוש כתב והכי מסתברא, שהרי גם השיעבוד אין לו מקום עתה בשעת שיעבוד שיהול עליו אולם בש"ך שם ה השיג עליו דהא בהדיא איתא בש"ס בב"ב פ' מ"ש (דף קנ"ז) בעי שמואל דאקני וקנה מהו תיבעי אפי' אליבא דרבנן דאמרי אין אדם מקנה דשלב"ל ופי' רשב"ם מי שאני שעבוד מקנין ומסיק התם בש"ס דשאני שעבוד מקנין וכ"פ כל הפוסקים כדלעיל ר"ס קי"ב אלמא דעדיף שעבוד מקנין וע"כ גם הי"ח מודים לזה אלא דס"ל דכל שלא בא עדיין לעולם יכול לחזור בו.

⁸⁴ ש"ך שם ה

⁸⁵ סמ"ע שם יז

⁸⁶ סמ"ע שם ה

⁸⁷ ועיין קצוה"ח שם ד שדן האם אפ"ל כן אף במעות לפירותיו. והעלה שאף בזה אמרי' הכי וכתב "ורוב הקדשות ונדבות שבערי ארץ ישראל המה על דרך זה, דהקרן לנותן והריוח לעניים או לתלמוד תורה, ועיין מוהרי"ט חלק (יו"ד) [ב' ס' מ"ה] שכתב דכה"ג מותר להלות בריבית כיון שאין לעניים בקרן כלום לאו בעלי ממון מיקרי ע"ש. ובהא לא מספקי כלל דאיך יזכו בריזוח, לכן נראה ברור כמ"ש דמהני מעות לפירות. אחר כתבי בא לידי ספר בני יעקב (מאמר ב' קנין עא, ע"ג ד"ה ויש לברר) וראיתי שהשיג ג"כ על מוהר"ם אלשיך במקצת ראיות שכתבנו ע"ש, ות"ל כוונתי לדעתו הרמה". וכן בנתייה"מ שם ביאורים ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

מקנה לו היין לדמיו קנה, שאפילו בדבר שאינו נצמח מגוף הדבר כגון חורבה לאוירה ומצודה לדגים, קנה⁸⁸.

אם נשבע לקיים המקח, אף על פי שלא בא לעולם, צריך לקיים שבועתו. ומיהו אין החפץ נקנה בקנין זה, ולכן אם לא נוכל לכוף אותו שיקיים שבועתו כגון שמת, אין אותו החפץ משועבד לזה שאין הקנין כלום.

וכן הדין אם שאל על שבועתו אף על פי שהוא חי א"צ ליתנו לזה.

כשם שאין אדם יכול להקנות דבר שלא בא לעולם, כך אינו יכול למחול דבר שלא בא לעולם.

אולם יכול אדם לסלק עצמו וכחו מדבר שלא בא לעולם. כשיש לו שעבוד על נכסי חבירו, שכיון שכבר נשתעבד לו יכול לסלק אותו שעבוד אף מנכסים שעדיין לא קנה הנתחייב, כיון דמ"מ כבר נשתעבד לו הנתחייב⁸⁹.

---

⁸⁸ נתיה"מ חידושים שם יב

⁸⁹ סמ"ע שם כא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

